

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (ONLINE)

№ S/1 (3) 2023

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES
AND SOCIAL SCIENCES

ЭЛЕКТРОН ЖУРНАЛ

ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ

ELECTRONIC JOURNAL

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

Махсус сон

№ S/1 (3)-2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

Специальный выпуск

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
Special Issue

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

ФАЛСАҒА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети.

ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети.

ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот

технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васида Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодири Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Crossref DOI:

Таҳририят Crossref DOI нинг расмий аъзоси ҳисобланади ва 10.47.390 DOI префиксига эга. Ҳар бир нашр ва илмий мақолага индивидуал Crossref DOI рақами берилади.

Google Scholar

Журнал Google Scholar (Академия) да индексацияланади.

“Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй.

Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Turaev Sherzod Gulboy ugli

SURKHAN OASIS IN V.H. KARMISHEVA'S RESEARCH ETHNIC DESCRIPTION OF "YUZ" TRIBES 8-13

Jabbarova Latofat Tulkinjonovna

ZAMONAVIY MUZEY ARHITEKTURASI VA LANDSHAFT DIZAYNI INTEGRATSIYASI ("G'ALABA BOG'I" YODGORLIK MAJMUASI ASOSIDA) 14-19

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Hurmurodov Zaфаржон Нурмуродович

МАҲАЛЛИЙ ДАВЛАТ ҲОКИМИЯТ ОРГАНЛАРИНИ РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАР АСОСИДА БОШҚАРУВ ФАОЛИЯТИНИ ЙЎЛГА ҚЎЙИШ 20-26

Жаббарова Чарос Аминовна

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА МОЛИЯВИЙ ҲИСОБОТНИНГ ХАЛҚАРО СТАНДАРТЛАРИГА ЎТИШ ЗАРУРИЯТИ 27-32

Nabiev Olimjon Abdisalomovich

FORMS OF PRECARIOUS EMPLOYMENT AND APPROACHES TO ITS ASSESSMENT 33-43

Тошпулатов Даврон Ақромович

ИСЛОМ БАНК-МОЛИЯ ХИЗМАТЛАРИНИНГ РИВОЖЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ 44-54

09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

Муминов Алишер Гаффарович

АХБОРОТЛАШГАН ЖАМИЯТГА ЎТИШНИНГ АЙРИМ ЖИҲАТЛАРИ 55-59

Холмирзаев Нодиржон Низомжонович

ШАҲАРЛАР АҲОЛИСИДАГИ ИНДИВИДУАЛЛАШУВ МУАММОСИ: ТАҲЛИЛ ВА ТАКЛИФЛАР 60-65

Абдураимова Муқаддас Эргашовна

"АВЕСТО"ДА ТАЪЛИМ-ТАРБИЯ МАСАЛАСИ 66-71

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Axmedov Oybek Saparbaevich, Djumambetova Gulziba Kongratbaevna

COMPARATIVE-TYPOLOGICAL CHARACTERISTICS OF ECONOMIC TERMS IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES 72-75

Avaznazarov Odiljon Rahmatulloevich

ALISHER NAVOIY – ULUG' YO'LBOSHCHI 76-82

Бурибекова Шаура Шавкатовна

ЗНАЧЕНИЕ И ПРОБЛЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ЭТИКИ В ПРОЦЕССЕ ЖУРНАЛИСТСКОГО РАССЛЕДОВАНИЯ	83-89
<i>Абдуллаев Акмал Амирович</i> ЭТНИК ВА МИЛЛИЙ УРФ-ОДАТЛАР ҲАМДА ҚАДРИЯТЛАР АСОСИДА ШАКЛЛАНГАН ЖОЙ НОМЛАРИ	90-98
<i>Masharipova Valentina Sergeyevna</i> THE USE OF PARALINGUISTICS IN JIM BUTCHER'S WORK	99-104
<i>Камолова Санобар Жабборовна</i> ЎЗБЕК ВА ФРАНЦУЗ БАДИИЙ АСАРЛАРИДА АНТРОПОНИМЛАР	105-109
<i>Ярматова Мехринисо Азаматовна</i> ЯЗЫК - НОСИТЕЛЬ КУЛЬТУРЫ	110-117
<i>Rahmonova Sardora Muminjonovna</i> BIZNES SOHASIDAGI BIRLIKLARNING SEMANTIK ANALIZI	118-123
<i>Samadova Marg'uba Kuchkarovna, Ziyayeva Muhayyo Usmanjonovna</i> COMPULSORY METHODS IN TEACHING ESP.....	124-128
<i>Mansur Yunusov Abdullayevich</i> NATIONAL EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF INFORMATION CONSUMPTION IN PUBLIC SERVICES: PROBLEMS AND SOLUTIONS	129-134
12.00.00 - ЮРИДИК ФАНЛАР	
<i>Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович</i> ВОЯГА ЕТМАГАНЛАР МЕХНАТ ҲУҚУҚЛАРИ ХАЛҚАРО ҲУҚУҚИЙ ҲИМОЯСИ	135-139
<i>Yakubova Iroda Bahramovna</i> XORIJYI RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR VA O'ZBEKISTON QONUNCHILIGIDA MUALLIFLIK HUQUQLARINI JAMOAVIY BOSHQARISHNI SHAKLLANTIRISH TAMOYILLARINING QIYOSIY TAHLILI	140-146
<i>Карамов Мамашариф Жамилович</i> ЖАМИЯТ ҲАЁТДА МАҲАЛЛА ИНСТИТУТИНИНГ ЖАМОАТЧИЛИК НАЗОРАТИНИ ЎРНАТШИДАГИ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ	147-151
<i>Қурбонов Дониёр Давлат ўғли</i> ВОЯГА ЕТМАГАН ШАХСЛАР ТОМОНИДАН СОДИР ЭТИЛАДИГАН ЖИНОЯТЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ.	152-157
13.00.00 - ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ	
<i>Umidaxon Abdullayeva G'ulomiddinovna</i> O'QUVCHI VA TALABALARNING TABIATGA MA'SULIYATLI MUNOSABATDA BO'LISHLARIDA EKOLOGIK TA'LIM VA EKOLOGIK TARBIYA BERISHNING AHAMIYATI.....	158-163

Нурматова Насиба Хошимжановна

ИДЕОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К
ПАТРИОТИЧЕСКОМУ ВОСПИТАНИЮ МОЛОДЕЖИ 164-173

Дилафруз Явкочдиева

ИННОВАЦИОН ЁНДАШУВ АСОСИДА ТЕХНИКА ОЛИЙ ЎҚУВ ЮРТИ ТАЛАБАЛАРИНИ
КАСБИЙ ФАОЛИЯТГА ТАЙЁРЛАШ 174-183

10.00.00 – Филология фанлари

Rahmonova Sardora Muminjonovna
O`zbekiston davlat jahon tillari universiteti
Ingliz tili amaliy fanlar kafedrasida o`qituvchisi

BIZNES SOHASIDAGI BIRLIKLARNING SEMANTIK ANALIZI

Annotatsiya. Jahon tilshunosligi tarixida til hodisasiga turli xil va bir biridan farqli yondashuvlar yuzaga kelgan. Til muayyan tuzilishga ega bo'lgan ijtimoiy aloqa vositasi, uning asosini esa leksik birlik tashkil etadi. Ushbu maqola xorijiy tillarda hosil bo'lgan va o'zbek tiliga kirib kelgan biznes va iqtisodiyot sohasiga oid leksik birliklar, leksik birikma nima ekanligi, ularning xususiyatlari va toifalari haqida ma'lumot beradi. Shuningdek, maqolada xorijiy tillardan kirib kelgan neologizmlarning yasalishi to'g'risida ham fikr yuritilgan. Maqolada har bir leksik birliklarning ma'nosi tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: leksika, neologizm, xorijiy tillar, xususiyat, kategoriya, kompozitsiya, parasintez, biznes, iqtisodiyot, faol, passiv.

Рахмонова Сардора Муминжонова
Кафедра практических дисциплин английского языка 2
Узбекский государственный университет мировых языков

СЕМАНТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЛЕКСИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ В СФЕРЕ БИЗНЕСА

Аннотация. В истории мирового языкознания были разные подходы к феномену языка. Язык — это средство социального общения, имеющее специфическую структуру, а его основу составляет лексическая единица. В данной статье представлена информация о лексических единицах бизнеса и хозяйства, которые образовались в иностранных языках и вошли в узбекский язык, что такое лексические сочетания, их характеристика и категории. В статье также рассматривается образование неологизмов, заимствованных из иностранных языков. В статье анализируется значение каждой лексической единицы.

Ключевые слова: лексика, лексическая единица, неологизм, иностранные языки, признак, категория, композиция, парасинтез, бизнес, экономия, актив, пассив.

Rahmonova Sardora Muminjonovna
The department of practical disciplines of English language 2
Uzbekistan State World Language University

SEMANTIC ANALYSIS OF LEXICAL UNITS OF BUSINESS SPHERE

Abstract. In the history of world linguistics, different and various approaches to the language phenomenon have appeared. Language is a means of social communication with a specific structure, and its basis is a lexical unit. This article provides information about the lexical units of business and economy, which were

formed in foreign languages and entered the Uzbek language, what are the lexical combinations, their characteristics and categories. The article also discusses the formation of neologisms imported from foreign languages. The meaning of each lexical unit is analyzed in the article.

Key words: lexicon, neologism, foreign languages, feature, category, composition, parasynthesis, business, economy, business, active, passive.

<https://doi.org/10.47390/B1342V3SI1Y2023N17>

Kirish. Biznes sohasidagi leksik birliklar haqida to'xtalishdan oldin avvalo, leksik birlik o'zi nima, u qanday usullar orqali yasaladi va uning xususiyatlari hamda funksiyalari haqida fikr yuritsak. Leksik birliklar bu-ikki kishining aloqasini ta'minlovchi barcha so'zlardir. So'zlarning har biri leksik birlikdir. Odatda ushbu birliklar 3 xil xususiyatga ega: rasmiy xususiyatlar, semantik xususiyatlar hamda fonologik xususiyatlar. Leksik birliklarning asosiy xususiyatlaridan biri-*rasmiy xususiyati* bo'lib, ular tarkibidagi sintaktik tarkib va ushbu so'zning o'zgarishi turi to'g'risidagi ma'lumotlarni ko'rsatadi. Masalan: bormoq, gapirmoq, bo'lmoq (fe'l), uy, stul, bino (ism) va hk. *Semantik xususiyatlari* esa, leksik birlik (so'z)ga ega bo'lgan ma'lumotlardan iborat bo'lib ularning tarkibida so'zning muhim xususiyatlari anglaniladi. Masalan: bahor-yil fasllarining bir qismi, shu bilan birga qizlar ismi ham hisoblanadi. Har bir so'zning tovush xususiyatlarini *fonologik xususiyatlari* orqali namoyon bo'lishini ko'ramiz. Uning o'rganilish sohasi juda keng bo'lishiga qaramasdan juda oddiy hamdir. Masalan 'pol' so'zidagi 'p' harfini 'b' harfiga o'zgartirsak, muayyan so'z balandroq eshutiladi: pol-bol. Shunday qilib, leksik kategoriyalarni birlashtirib, yangi so'zlarni yaratish mumkin. Bunday yangi vujudga keladigan so'zlarni biz *neologizmlar* deb ham ataymiz. Ular 3 xil yo'l bilan yasaladi: kompozitsiya(tilshunoslik), hosil qilish(lingvistik) va parasintez.

Nazariy qism. Leksik birliklarning hosil bo'lish yo'llarini bilishimiz uchun, ularning kelib chiqishi va tarqalishiga ko'ra turlari bilan tanishishimiz lozim. Leksikaning kelib chiqishi va tarqalishiga ko'ra 2 xil turi mavjud: faol va passiv.

Faol-bu turdagi leksikon juda ko'p ishlatiladigan so'zlar hisoblanib, usbu leksikon eng keng tarqalgandir. U tushunishga oson va shuning uchun ham ba'zan "samarali til" deb ham yuritiladi.

Passiv-bu turdagi leksika kam uchraydi, sababi u kamdan-kam amalda qo'llaniladi. Shunga qaramasdan, uni biz tushunishimiz uchun maxsus bilimga ega bo'lishimiz shart emas. Shuningdek, uning tarkibida ham oson tushuniladigan so'zlar ko'p.

Leksika funksiyasiga qarab turlarga bo'linadi. Ular ikki xil bo'lishi mumkin: leksik toifalar va funktsional toifalar. **Leksik toifalar** sifatlarni berish yoki yangi obyektlarni nomlash uchun tarkibi, kelib chiqishi va boshqalar qatorida yangi so'zlarni yaratishga imkon beradi. Shu sababli ham leksik toifalar *ochiq sinf* deb aytiladi. Sababi ularda inventarizatsiya cheklanmagandir. Ushbu turdagi so'zlar havola ma'nosiga ega va ular xususiyatlarini, jarayonlarni yoki harakatlarni tavsiflaydi. Ushbu guruh orasida biz otlar, sifatlar va fe'llarni uchratishimiz mumkin. **Funksional toifalar** jummalardagi bog'lanish uchun ishlatiladi. Shuning uchun ham ular qat'iy grammatik funktsiyaga ega so'zlar hisoblanadi. Leksik toifalardan farqli o'laroq, funktsional toifalar yopiq katalogiga ega va bu sinfda boshqa elementlarga ruxsat berilmaydi. Funktsional toifalarda biz qo'shma gaplar, yordamchilar va maqolalarni ta'kidlab o'tishimiz mumkin [2].

Leksik kategoriyani tashkil etuvchi so'zlarni birlashtirib, yangi so'zlarni *kompozitsiya, hosil qilish va parasintez* yo'llari orqali yaratish mumkin

Leksik birlik va so'z bir xil narsa emas. Har bir so'z leksik birlikdir. Biroq, har bir leksik birlik so'z emas. Leksik birliklar butun yoki alohida bo'lishi mumkin. Butun leksik birliklar so'zlar deyiladi [5].

Leksik birlikni bilish, ehtimol yozma yoki og'zaki shaklni tanib olishni va uning ma'nosini bilishni o'z ichiga oladi. Ammo leksik birliklar ancha murakkab bo'lishi mumkin, shuningdek, leksik birlikni qachon va qanday qilib to'g'ri ishlatilishini bilishni ham o'z ichiga oladi. Tilni yaxshi bilish - bu avvalgi til bilimlariga asoslanib, hech qanday ko'rsatmalardan foydalanmasdan, erkin foydalanish haqida so'zlashish qobiliyatidir, bu esa leksik birliklarni bilishning ko'p jihatlaridan, ehtimol ongsiz ravishda xabardor bo'lishni nazarda tutadi. Bundan tashqari, bu suhbat yoki yozish vazifasidagi leksik birliklarning tezligi va maqsadga muvofiqligini anglatadi.

Metodologiya. Hozirgi rivojlanayotgan va taraqqiy etayotgan davrda so'zlar ham o'z maromida yangilanib, yangi so'zlar qatori to'lib bormoqda. Xususan, tilimizda iqtisodiy va biznesda qo'llanilayotgan yangi so'zlar miqdori yetarlicha o'sgan. *Iqtisodiy neologizmlar* deb, aynan shu sohada qo'llanilayotgan va yangi kirib kelgan yangi so'zlarga aytiladi. Shuningdek, barcha soha doirasida foydalanilayotgan neologizmlar ham turli xil jarayonlar vositasida vujudga keladi. Iqtisodiyot-biznes sohasiga kirib kelgan leksik birliklar (neologizmlar)ga quyidagi so'zlarni misol qilib ko'rsatishimiz mumkin.

№	Leksik birliklar	Ma'nolari
1	<i>Rentábel</i>	<i>Foydali, daromadli</i>
2	<i>Autsórsing</i>	<i>Shartnoma asosida tashqi manbalardan foydalanish</i>
3	<i>Késhbek</i>	<i>Mablag'larini elektron hamyonlariga qaytarib olish</i>
4	<i>Klík</i>	<i>To'lovlarni amalga oshirish</i>
5	<i>Inflatsya</i>	<i>Pul qadrsizlanishi</i>
6	<i>Baláns</i>	<i>Miqdoriy muvozanatlashish</i>
7	<i>Réyting</i>	<i>Daraja</i>
8	<i>Investitsiya</i>	<i>Sarmoya</i>
9	<i>Kridet</i>	<i>Banklar tomonidan muayyan muddatga beriladigan sarmoya(pul)</i>
10	<i>Diskaunt(discount)</i>	<i>Sotuvchi tashkilot tomonidan xaridorga beriladigan 10 %lik chegirma</i>
11	<i>Monitoring</i>	<i>Kuzatish, nazorat qilish</i>
12	<i>Serviz(servise)</i>	<i>Xizmat ko'rsatish</i>
13	<i>Bizneslady(business lady)</i>	<i>Ayol tadbirkor</i>
14	<i>Kovorking(coworking)</i>	<i>Birgalikda ishlash</i>
15	<i>Komfort(comfort)</i>	<i>Qulay(lik)</i>
16	<i>Rieltor</i>	<i>Dallol</i>
17	<i>Import</i>	<i>Boshqa davlatdan arzonga mahsulot olish</i>
18	<i>Eksport</i>	<i>Xorijga mahsulot sotish</i>
19	<i>Merchandiser</i>	<i>Savdogar</i>
20	<i>Diler</i>	<i>Agent(mahsulotni ulgurji sotib olib, foydasiga sotuvchi jismoniy yoki yuridik shaxs)</i>

1-jadval

Har bir tildagi leksik birliklar muayyan tildagi mentalitetni va shu bilan birgalikda urf-odat va an'analarni aniqlab keladi. Jahon tilshunosligi tarixida til hodisasiga xilma-xil va bir biridan farqli yondashuvlar yuzaga kelganligini kuzatish mumkin. [9]

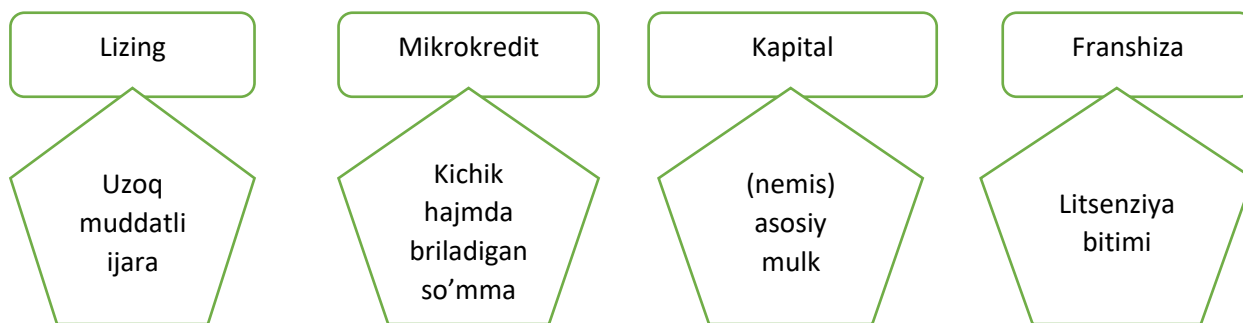
Ko'plab sohalarda leksik birliklar yoki neologizmlarni faqatgina o'z sohasiga tegishli bo'lib qolmasdan, boshqa sohalarda ham ma'no anglatishini uchratish mumkin. Ammo, iqtisodiyot–biznes sohasiga doir leksik birliklar ulardan farqli o'laroq ko'pincha bir ma'noda, ya'ni iqtisodiy-biznes neologizmi (leksik birligi) sifatida ma'no anglatadi. Shuningdek, ba'zi ingliz tilidan kirib kelgan leksik birliklarni bizga kelgan holatidek qo'llaymiz. Shunga qaramasdan, ularning o'zida bu yangi leksik birikma ikkita so'zning birikishidan hosil qilinganini ko'rishimiz mumkin. Biznes sohasiga oid so'zlarga na'muna ko'rib chiqamiz.

Misol uchun, *businesslady* [3] leksik birikmasini olib qaraydigan bo'lsak, *business+lady* ushbu leksik birlik kompozitsiya usulida yasalgan bo'lib, *ot+ot* shaklidagi komponentlardan tashkil topgan. Anglagan bo'lsangiz, *businesslady* terminining tarjimai *tadbirkor, ishbilarmon ayol* degan ma'nolarni beradi. Ayni vaqtda ushbu terminni ayol ishbilarmon xonimga nisbatan qo'llanilishini ta'kidlab o'tishimiz lozim. Chunki *tadbirkor* erkak kishiga nisbatan *businessman* leksik birligi qo'llaniladi. Xorijiy tildagi ushbu leksik birlikning yasashida jinsga ham alohida e'tibor berilganligi ko'rinib turibdi. Bizning ona tilimizda ham bu jarayonga e'tibor qaratiladi, masalan: olim-erkak, olima-ayol, kotib-erkak, kotiba-ayol kabilar. Bundan tashqari, leksik birliklarni bir-biriga qo'shish orqali ham hosil qilingan neologizmlar hozirgi kunda faol ishlatilmoqda:

Misol uchun *mikrobiznes* so'zini olaylik. *Mikrobiznes (micro business)* deganda kichik miqiyosda ishlaydigan biznes tushuniladi. Keng ma'noda, hunarmandchilik, kostyum, zargarlik buyumlari, novvoyxona, duradgorlik va boshqalar kabi turli xil mahsulot va xizmatlarni taklif qiluvchilarni tushunish mumkin. *Makrobiznes-(macrobusiness)* katta tijorat ishlari olib boriladigan biznes hisoblanib, asosan nodavlat tashkiloti sifatida xususiy korxonalaridan tashkil topadi. Ko'p sonli ishchilarni bandlik bilan ta'minlaydi. Mavjud davlat qonunlariga bo'ysunadi. Makroekonomika [7] -makroiqtisodiyot (macroeconomy)-iqtisodiyotni birlamchi, boshlang'ich bo'gini haqidagi iqtisodiyot bo'lib, korxonalar va firmalarni tushunishimiz mumkin. Makroekonomika cheklanganlik, muqobil qiymat va tanlash kabi tushunchalar bilan, bundan tashqari ishlab chiqarish va iste'mollar bilan shug'ullanadi. Hozirgacha [8] iqtisodiyotga oid bo'lgan darsliklar, o'quv, uslubiy qo'llanmalarning ko'pchiligida noiqtisodiy o'quv yurtlari, jumladan pedagog tayyorlash yo'nalishidagi oliy o'quv yurtlari talabalari uchun iqtisodiy neologizmlar va tushunchalar ancha murakkab yaratilgan bo'lib, ta'lim muassasalari spetsifikasiga kam e'tibor berilgan.

Mamlakatimizda ijtimoiy, siyosiy, texnikaviy sohalar rivojlanishi – o'z navbatida biznes sohasining rivojiga katta hissa qo'shdi. Buning natijasida biznes(tadbirkorlik) sohasida yangi leksik birliklar paydo bo'ladi yoki xorijiy tillardan o'zlashtiriladi. Biz bunday so'zlarni *neologizmlar* deb ham ataymiz. Bularga [8] broker, brifing, distribyutor, diler, demping, inflatsiya, import, lobbi, marketing, menejer, merchandiser, miting, rieltor, sammit kabilarni misol qilishimiz mumkin.

Biznes soha neologizmlariga yana quyidagilarni misollar keltirishimiz mumkin.

2-jadval.

Biznes soha leksik birliklari juda ko'p va bu soha neologizmlari ham talaygina. Yuqorida keltirilgan misollar na'muna sifatida berildi xolos. Shuningdek, bu soha neologizmlari xuddi iqtisodiy soha neologizmlari singari faqat bir ma'no hosil qiladi.

Bilamizki, ko'plab tillarda so'zga qo'shimcha qo'shilishi orqali yangi so'zlarni hosil qilish, undan yangi ma'noni anglash va nutqda foydalanish mumkin. Ushbu so'zlardan ham bir qanchasi bizga yangi leksik birlik ya'ni yangi so'z bo'lib kirib kelgan. Biz bu so'zlarni qo'shimchasi bilan yasalgan shaklida so'zdan neologizm sifatida foydalanamiz [4]. Hozir na'muna sifatida biznes va iqtisodiy soha neologizmlariga shu shaklda yasalganidan misollar ko'rsatib o'tmoqchiman.

Ingliz tilida *market*(bozor)+*ing*(qo'shimcha)=*marketing* [1] so'zi bor va biz hozir amalda bu so'zni *marketing* deb qabul qilganmiz va shu holida ishlatamiz. Uning *marketing* holatidagi tarjimai-korxonaning tovar ishlab chiqarish va sotishni tashkil etish hamda boshqaruv shakli tushuniladi. Biz esa *marketing*ni iqtisodiy-biznes soha leksik birikmasi sifatida qabul qilganmiz va bu so'z ilk bor iste'molga 19-asrning 60-yillarida Makkovern tomonidan kiritilib, tijorat sohasining o'ziga xos hodisasi sifatida ilk bor 20-asrning boshlarida AQSHda qo'llanilgan.

Yana shunday so'zlardan biri *discount* leksik birikmasi bo'lib, bunda *dis*(qo'shimcha)+*count*(hisoblash)=*discount*(chegirma). *Discount* [6] so'zini hozirda ko'plab taniqli brend ostida mahsulotini sotayotgan do'konlarda, bozorlarda uchratishimiz mumkin va u asosan 10 foizlik doimiy chegirmani anglatadi. Bu so'zni ham biz *discount* deya biznes soha leksik birikmasi sifatida qabul qildik va foydalanyapmiz.

Xulosa. Xulosa o'rnida aytish lozimki, har bir tildagi leksik birliklar muayyan tildagi mentalitetni, uning urf-odat va an'analarni aniqlab keladi. Jahon tilshunosligi tarixida til hodisasiga xilma-xil va bir biridan farqli yondashuvlar yuzaga kelganligini kuzatish mumkin. Leksik bilimlar bizga nutq faoliyatining barcha turlari asoslarini muvaffaqiyatli o'zlashtirishni ta'minlaydi [10]. Shuningdek, leksik bilim nafaqat chet tili so'zi haqida lingvistik ma'lumotlar to'plamini beradi, balki so'z bilan harakat dasturlarini bilish imkonini yaratadi. Shunday qilib, kundan kunga fan-texnika, biznes, iqtisodiyot, axborot-texnologiyalar va barcha sohalar jadallik bilan rivojlanib, barcha sohalarda neologizmlar, yangi leksik birliklar paydo bo'lib boraveradi. Biz esa ularni lingvistik jihatdan tahlil qilamiz.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Gu, Y. (2005). Vocabulary learning strategies in the Chinese EFL context. Singapore: Marshall Cavendish Academic.
2. Hamidulla Dadaboyev. 2019. *O'zbek terminalogiyasi*. Toshkent.

3. Milton, J. (2009). Measuring second language vocabulary acquisition, Vol. 54, Bristol: Multilingual Matters.
4. Nation, I. S. (2001). Learning vocabulary in another language. Ernst Klett Sprachen
5. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences “Xorijiy Til Leksik Birliklarni Tanlash Mezonlari”, Ochilova Vazirakhon Rustamovna
6. Richards, B., Daller, M., Malvern, D., Meara, P., Milton, J., & Treffers-Daller, J. (Eds.). (2009). Vocabulary studies in first and second language acquisition: The interface between theory and application. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
7. Qurbonova, M., Abjalova M., Axmedova, N., To'laboyeva, R. 2021. *O'zbek tilidagi o'zlashma so'zlarning urg'uli lug'ati*, 2 jild. Toshkent.
8. O'zbekiston til va madaniyat, Lingvistika, “O'zbek tiliga xorijiy tillardan kirib kelgan iqtisodiy va biznes sohadagi neologizmlar”, Manzura Abjalova, Khursandoy Geldiyeva, Yanvar, 2022
9. Xasanboyeva O'g'iloy Ibrajanovna, “Til o'rgatish metodikasida leksik birliklarning o'rni”, mart 2022.
10. Ж.Жалолов, "Чет тил уқитиш методикаси". "Уқитувчи" нашриёт-матбаа ижодий уйи Тошкент 2012

ISSN: 2181-1342 (Online)

Сайт: <https://scienceproblems.uz>

DOI: 10.47390/1342V3I3Y2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

Махсус сон

№ S/1 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

Специальный выпуск

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES Special Issue

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатиغا олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).